

EWA FILIPIAK

WSP w Bydgoszczy

STYMULOWANIE TWÓRCZYCH ZACHOWAŃ WERBALNYCH UCZNIÓW KLAS PO- CZĄTKOWYCH W JĘZYKU PISANYM

Wprowadzenie

Współczesna szkoła w coraz większym stopniu dąży do uzupełnienia procesu kształce-
nia autentyczną kreatywnością. Twórczość i ekspresja uzyskują w tym procesie coraz powa-
żniejszą rangę społeczną¹. Ekspresja włączona do normalnej pracy szkoły może stać się
cennym środkiem wychowawczo—kształcącym, sprzyjającym realizacji zadań programowych,
jak również kształtowaniu osobowości poprzez rozwijanie czynnego języka dziecka, kształto-
wanie postawy twórczej oraz budzenie odpowiedzialności dzieci za wypowiedzi mówione
czy pisane.

1. Możliwości wyzwalań twórczej ekspresji pisemnej w klasach niższych na lekcjach języka polskiego

Umiejętność pisemnego wypowiedzania się w formach uwzględnionych przez program
nauczania języka polskiego w klasach I—III wymaga od ucznia nie tylko posługiwania się
określonymi strukturami składniowymi i stosowania określonych zasad pisowni, ale przede
wszystkim bezpośredniego formułowania myśli na piśmie.

Tak H. Baczyńska, jak i M. Nagajowa zwracają uwagę na fakt, że wypracowania są sposo-
bem pisemnego wyrażania myśli i wymagają wielu czynności umysłowych, do których należą:
zrozumienie tematu, zaangażowanie pamięci, wyselekcjonowanie wiążących się z tematem
obrazów, skojarzeń, pojęć, treści, fragmentów wiedzy oraz odpowiednie ich ułożenie². Stąd
słusznym wydaje się stwierdzenie H. Baczyńskiej, iż wypracowanie jest twórczą pracą dziecka,
złożoną oryginalnie w swoisty dla danego ucznia sposób z elementów składowych — zdań
i wyrażen³. Tak więc jakkolwiek atrybutem każdej wypowiedzi pisemnej jest zdyscyplinowa-
nie, a to wiąże się w naturalny sposób ze schematyzmem, jak pisze Z. Saloni⁴, to wypowiedź
pisemna ucznia jest zawsze wynikiem jego twórczej inwencji językowej i kompozycyjnej.

Takie ujęcie twórczości pisemnej dziecka nie jest jednak w pełni wyczerpujące. W proce-
sie dydaktyczno—wychowawczym na lekcjach języka polskiego w klasach niższych, można
bowiem poszukiwać innych możliwości wyzwalań twórczej ekspresji pisemnej.

Stosowanie w pracy dydaktyczno—wychowawczej różnorodnych form twórczej wypo-
wiedzi pisemnej wymaga jednak nauczyciela o bogatej osobowości, o wymowie pełnej ekspre-
sji i bogatym słownictwie, który w naturalny sposób potrafi stwarzać sytuacje inspirujące
dziecko do pisania.

Pobudzając uczniów do twórczego wypowiedzania się w piśmie, nauczyciel powinien
zachęcać uczniów do stosowania niestereotypowych form wypowiedzi. Z badań W. Harpina
wynika natomiast, iż nauczyciele stosują mało urozmaicone formy prac pisemnych⁵. Harpin

proponuje, by w pracy szkolnej stosować prace następujące – różniące się pod względem różnych kryteriów:

- prace różne ze względu na kryterium treściowe,
- prace różne ze względu na kryterium formalne, np.: pisanie opowiadań, wierszyków, dialogów między wyimaginowanymi postaciami, sprawozdań z uroczystości klasowych, szkolnych,
- prace różne ze względu na odbiorcę pracy, np.: prace pisane tylko dla siebie, prace dla innych (listy, zawiadomienia, zaproszenia)⁶.

Stosowanie różnorodnych form wypowiedzi pobudza wyobraźnię dziecka, wzbogaca jego doświadczenia, zachęca do ekspresji pisemnej.

Na podstawie przeprowadzonych badań W. Harpin przeprowadził klasyfikację sytuacji prowokujących dziecko do pisania, które mogą być z powodzeniem zastosowane w praktyce nauczania w klasach niższych:

- stosowanie przedmiotów oraz ich obrazków jako źródła skupienia uwagi dziecka zarówno w fazie preparacyjnej, jak i w trakcie samego pisania,
- stosowanie przedmiotów i obrazków jedynie jako bodźca zapoczątkowującego proces pisania, ale nie występującego już w trakcie pisania,
- opisywanie własnych odczuć w stosunku do innych ludzi, zdarzeń, okoliczności występujących poza życiem szkolnym,
- aktywny udział dziecka w różnych formach aktywności oraz zapisywania swych wrażeń, nowych wiadomości (udział w wycieczkach, spotkaniach z różnymi ludźmi, pracach na rzecz szkoły, klasy),
- udział w dyskusjach, odpowiadanie na pytania, zadawanie pytań, opowiadanie historyjek,
- oglądanie telewizji, filmów, słuchanie audycji radiowych,
- odwoływanie się do różnych przeszłych doświadczeń dziecka,
- czytanie opowiadań przez nauczyciela, wspólne malowanie czy wykonywanie innych działań,
- stosowanie różnorodnych bodźców wzrokowych, słuchowych, dotykowych itp., jako prowokujących dziecko do pisania⁷.

Niebagatelną rolę w wyzwaniu twórczej ekspresji pisemnej u uczniów klas niższych odgrywają warunki na lekcji. Warto przytoczyć te, które zostały sformułowane przez A. Brzezińską i M. Stasiakiewicz⁸ (warunki te zostały wyprowadzone ze wspólnych założeń teoretycznych dotyczących rozwijania twórczej aktywności dziecka, w tym także aktywności językowej).

1. Należy zadbać o to, by każde dziecko miało poczucie, iż może się swobodnie wypowiadać.
2. Pierwsze próby związane z nowym typem wypowiedzi powinny mieć charakter odkrywania nowych możliwości, a nie stwarzać przeszkodę trudną do pokonania.
3. Należy zapewnić dziecku wielość różnorodnych doświadczeń związanych z recepcją literatury. Na doświadczenia czerpane z recepcji danego tekstu wpływa nie tylko on sam, ale także sytuacja, w której jest słuchany.
4. Dzieci powinny mieć możliwość przetwarzania motywów literackich, w sposób swobodny, według własnego uznania i odczuwania.
5. Należy unikać dawania wzorów dobrych rozwiązań tzn. tekstów na wzór wtedy, gdy dzieci mają, np. opowiedzieć o czymś, wymyślić bajkę itp. wzory ograniczają samodzielność i inwencję dziecka, uczą fałszywego przekonania, iż w twórczości istnieje tylko jedno dobre rozwiązanie.

6. Należy tak formułować tematy wypowiedzi pisemnych dzieci, aby nie tylko dawały faktyczną swobodę w ich ujęciu, ale także pobudzały indywidualną refleksję dziecka.

7. Należy unikać oceniania twórczości językowej dziecka na stopień.

Tak więc istnieje wiele możliwości wyzwalania twórczej ekspresji pisemnej na lekcjach języka polskiego w klasach niższych. Znacząca jest rola nauczyciela, którego zadaniem jest odpowiednie zorganizowanie sytuacji, inspirujących twórcze wyobrażenia uczniów uwidoczni-
ne w ich wypowiedziach pisemnych.

2. Sposoby wyzwalania twórczej ekspresji pisemnej uczniów podczas badań eksperymentalnych

W niniejszym artykule przedstawiono cykl zajęć stymulujących twórcze zachowania werbalne w języku pisanim uczniów klasy trzeciej wykorzystanych podczas badań eksperymentalnych nad możliwością rozwijania samodzielności uczniów w zakresie komponowania poprawnej pod względem ortograficznym wypowiedzi pisemnej. Badania zostały przeprowadzone w dwóch szkołach podstawowych województwa bydgoskiego⁹. Badaniami objęto 44 dzieci w tym 22 uczniów ze środowiska miejskiego i 22 uczniów ze środowiska wiejskiego.

W czasie trwania eksperymentu uczniowie komponowali wypowiedzi pisemne w zorganizowanym cyklu dwugodzinnych jednostek lekcyjnych. Przebieg wszystkich lekcji zasadniczo był podobny.

Zajęcia składały się głównie z trzech elementów:

- I. Organizowanie sytuacji wyzwalającej twórczą ekspresję pisemną – faza preparacyjna pisania.
- II. Pisanie inspirowanych twórczych wypowiedzi na podany temat.
- III. Odczytywanie i wybór najciekawszych prac do gazetki klasowej.

Kolejne zajęcia inspirujące twórcze wypowiedzi pisemne zostały ustopniowane ze względu na udział nauczyciela w przygotowaniu uczniów do pracy o charakterze twórczym (wzrasta stopień samodzielności uczniów w komponowaniu wypowiedzi twórczej), a także ze względu na stopień określania zakresu treści.

Schemat organizacji cyklu zajęć inspirujących twórcze wypowiedzi pisemne uczniów przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Organizacja cyklu zajęć inspirowanych twórcze wypowiedzi pisemne

Lp.	Sytuacja wyzwająca	Rodzaje twórczości	Warunki wykonania
1	2	3	4
1	<p>Historijka obrazkowa „Przygoda z balonikami”</p>	<p>Praca o charakterze twórczym z pełnym wstępnym przygotowaniem uczniów do jej wykonania (także z przygotowaniem słownikowym: gromadzenie oryginalnych wyrażen, zwrotów, szukanie ciekawych określeń, wyrażen dynamizujących akcję, logiczne wiązanie wątków treściowych). Tekst o częściowo określonym zakresie treści.</p> <p>Zadania twórcze: Snucie dalszego ciągu przygód bohaterki historyjki.</p> <p>Temat: Jak zakończyła się przygoda dziewczynki</p>	<p>Czas pisania twórczej wypowiedzi od 20 – 40 min. w zależności od tematu. Różnice czasowe są wynikiem przygotowania słownikowego lub rzeczowego w fazie preparacyjnej pisania. Większy stopień określenia zakresu określania zakresu treści wymaga udziału nauczyciela w przygotowaniu uczniów do pracy (np. temat 1, 2). W czasie pisania wyeksponowane są w zależności od motywu wiedzy inspirowanej określone rekwizyty: historyjka obrazkowa, sylwety kundelków, „kalosze szczęścia”</p>
2	<p>Opowiadanie na podstawie fragmentu książki M. Ortonia „Komu kundelka, komu?”</p>	<p>Praca o charakterze twórczym z częściowym wstępnym przygotowaniem uczniów do jej wykonania (przygotowanie rzeczowe). Tekst o częściowo określonym zakresie treści.</p> <p>Zadanie twórcze: Rozwijanie akcji opowiadania na podstawie fragmentu lektury.</p> <p>Temat: Kto zaopiekował się pieskami Ani?</p>	
3	<p>Pokaz „kaloszy szczęścia” z równoczesnym krótkim opowiadaniem inspirowanym motywem baśni J.Ch. Andersena</p>	<p>Praca o charakterze twórczym, całkowicie samodzielna, bez jakiegokolwiek przygotowania ze strony nauczyciela. Tekst o nieograniczonym zakresie treści.</p> <p>Zadanie twórcze: Komponowanie opowiadania inspirowanego motywem baśni J.Ch. Andersena.</p> <p>Temat: Gdybyś miał kalosze szczęścia, w jakim miejscu, w jakim czasie chciałbyś się znaleźć?</p>	

1	2	3	4
4	<p>Reprodukcja obrazu S. Wyspiańskiego, „Śpiący Mietek”. Pokaz bez szczególnych omówień.</p>	<p>Praca o charakterze twórczym, samodzielna. Treść tekstu inspirowana wytworem plastycznym. Nieokreślony zakres treści. Wspólna konwencja snu. Zadanie twórcze: Komponowanie wypowiedzi pisemnej inspirowanej reprodukcją dzieła plastycznego. Temat: O czym może śnić Mietek?</p>	<p>Reprodukcja obrazu S. Wyspiańskiego, książka i plakaty z filmowej ekranizacji utworu J. Brzechwy. W czasie pisania uczniowie zgodnie z przyjętą zasadą mogą korzystać w przypadku wątpliwości ortograficznych ze słowników i pomocy nauczyciela</p>
5	<p>Inspirowanie wypowiedzi pisemnej motywem treściowym utworu J. Brzechwy „Akademia Pana Kleksa” i jej ekranizacją</p>	<p>Praca o charakterze twórczym, samodzielna. Treść wypowiedzi inspirowana krótkim opowiadaniem nauczyciela. Nieograniczony zakres treści. Zadanie twórcze: Komponowanie wypowiedzi pisemnej inspirowanej motywem treściowym utworu J. Brzechwy i jego ekranizacją. Temat: Gdybyś miał magiczne szklane oko, jakie dzieły świata zobaczyłbyś z jego pomocą?</p>	

3. Analiza wyników

Wypowiedzi pisemne uczniów analizowano oceniając poziom organizacji tekstu twórczego, na który składają się określone walory wypowiedzi, jak: własności słownictwa i konstrukcji zdaniowej, nasycenie treścią, własności kompozycji i konstrukcji wypowiedzi oraz nasycenie elementami twórczymi zgodnie z ustaleniami przedstawionymi w tabeli 2.

Wyodrębniono trzy poziomy organizacji tekstu twórczego: wzorowy, wyróżniający i poprawny według ustalonej liczby punktów zamieszczonej w poniższej tabeli (tabela 3).

Tabela 3. Kryterium przyjętej punktacji dla określonych poziomów organizacji tekstu twórczego

Lp.	Nazwa poziomu organizacji tekstu twórczego	Liczba punktów przyporządkowanych określonemu poziomowi	Symbol
1	Wzorowy	80 – 100	Wz
2	Wyróżniający	55 – 75	W
3	Poprawny	0 – 50	P

Nasycenie wypowiedzi elementami twórczymi według wartości procentowych wskaźników poziomu wykonania obliczonych odpowiednio do uzyskanej liczby punktów przez dzieci ze środowiska miejskiego i wiejskiego przedstawiono w tabeli 4.

Zestawienie ilościowe i procentowe uczniów uzyskujących określony poziom organizacji tekstu twórczego podczas pisania kolejnej twórczej wypowiedzi pisemnej zamieszczono w tabeli 5.

Tabela 2. Walory wypowiedzi twórczej

Poziom organizacji, rodzaj tekstu walorów wypowiedzi twórczej.	Wzorowy	Wyodróżniający	Poprawny	
1	2	3	4	
	pkt	pkt	pkt	
Własności słownictwa	<ul style="list-style-type: none"> – bogate słownictwo – stosowanie różnorodnych środków stylistycznych – oryginalne środki wyrazu 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystanie z ogólnie znanego słownictwa – powtórzenia wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – słownictwo ubogie – stereotypowe środki wyrazu – częste skróty i skrótowce 	5
Własności konstrukcji zdaniowej	<ul style="list-style-type: none"> – złożona konstrukcja zdaniowa – zdania wielokrotnie złożone – podrzędnie i współrzędnie – bogactwo środków składniowych (inwersja, powtórzenia, pytania retoryczne) – zróżnicowanie wskaźników zespolenia 	<ul style="list-style-type: none"> – prosta konstrukcja zdaniowa – zdania pojedyncze występują obok zdań złożonych 	<ul style="list-style-type: none"> – uboga struktura składniowa – dominują zdania pojedyncze – częste stosowanie równoważników zdań – zdania nierozwinięte – ubogi zasób środków składniowych 	10
Nasylenie treścią	<ul style="list-style-type: none"> – zdania nasycone treścią – treść bogata – eksponowanie swojego stosunku 	<ul style="list-style-type: none"> – uboga w treść wypowiedź – zawarte są tylko istotne wątki i elementy istotne dla treści 	<ul style="list-style-type: none"> – lakoniczna relacja o przebiegu wydarzeń 	10
Własności kompozycji i konstrukcji wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> – logiczna spójność wypowiedzi – zachowany ciąg wydarzeń przyczynowo–skutkowy – zdyscyplinowanie logiczne i syntaktyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – spójność logiczna i syntaktyczna niepełna 	<ul style="list-style-type: none"> – zaburzona spójność logiczna i syntaktyczna 	10
Nasylenie elementami twórczymi	<ul style="list-style-type: none"> – występuje większość elementów twórczych, takich jak: – ciekawie zredagowany tytuł – wypowiedziane refleksji, własnych wniosków – występowanie mowy niezależnej – oryginalne rozwiązanie sytuacji – włączenie się do tworzonej akcji 	<ul style="list-style-type: none"> – pojawia się znaczna ilość elementów twórczych 	<ul style="list-style-type: none"> – elementy twórcze pojawiają się sporadycznie 	5

Tabela 4. Niasycenie wypowiedzi elementami twórczymi według wartości procentowych wskaźników poziomu wykonania dla uczniów różnych środowisk (obliczenia według wzoru $P = \frac{\text{wartość } X}{X_{\max}} \cdot 100 \%$)

Kolejność twórczej wypowiedzi cyklu	Środowisko miejskie		Środowisko wiejskie		Badania populacja ogółem	
	Liczba uzyskanych punktów	% wartości wskaźnika P	Liczba uzyskanych punktów	% wartości wskaźnika P	Liczba uzyskanych punktów	% wartość wskaźnika P
I	1270	57,72 %	1125	51,1 %	2395	54,4 %
II	1480	67,27 %	1100	50 %	2580	58,6 %
III	1625	73,86 %	1265	57,5 %	2890	65,68 %
IV	1605	72,9 %	1425	64,77 %	3030	68,86 %
V	1740	79 %	1475	67,04 %	3215	73,1 %

Tabela 5. Zestawienie ilościowe i procentowe uczniów badanej populacji uzyskujących określony poziom organizacji tekstu twórczego podczas pisania kolejnej twórczej wypowiedzi pisemnej

Lp. Poziom organizacji tekstu twórczego	Symbol	Pierwsza twórcza wypowiedź		Druga twórcza wypowiedź		Trzecia twórcza wypowiedź		Czwarta twórcza wypowiedź		Piąta twórcza wypowiedź	
		Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%	Liczebność	%
1	Wzorowy	6	13,6	8	18,2	14	31,8	13	29,5	17	38,6
2	Wyróżniający	15	34,1	15	34,1	14	31,8	22	50	20	45,3
3	Poprawny	23	52,3	21	47,7	16	36,3	9	20,5	7	15,9

Analiza ilościowa, jakościowa i procentowa osiągnięć badanej populacji uczniów w zakresie umiejętności samodzielnego komponowania twórczych wypowiedzi pisemnych wykazuje korzystne zmiany w tym zakresie.

Porównując pierwszą twórczą wypowiedź uczniów pisaną w oparciu o historyjkę obrazkową oraz ostatnią pisaną pod wpływem inspiracji literackiej stwierdzono co następuje.

Wzorowym poziomem organizacji tekstu twórczego charakteryzowało się podczas komponowania pierwszej twórczej wypowiedzi tylko 6 uczniów, tj. 13,6 % (przy czym tylko 2 uczniów uzyskało maksymalną liczbę 100 punktów). Liczebność tej grupy zwiększyła się podczas redagowania ostatniej twórczej wypowiedzi o 25 %, tj. o 11 osób, w tym 8 uczniów uzyskało maksymalną liczbę 100 punktów.

Największa poprawa rezultatów nastąpiła w grupie uczniów, których poziom organizacji tekstu twórczego określono jako poprawny. Liczebność tej grupy uczniów podczas pisania pierwszej twórczej wypowiedzi stanowiła 52,3 % badanej populacji uczniów (tj. 23 osoby), natomiast podczas redagowania ostatniego z twórczych tekstów liczebność ta zmniejszyła się aż o 36,4 % (tj. o 16 osób).

Wzrost liczebności ilościowej i procentowej zaobserwowano też w grupie uczniów, których poziom organizacji tekstu twórczego określono podczas redagowania ostatniej twórczej wypowiedzi jako wyróżniający. Liczebność tej grupy uczniów wzrosła o 5 osób (11,3 %) w stosunku do pierwszej wypowiedzi twórczej, stanowiąc 45,3 % badanej populacji uczniów (20 osób).

Wyraźnym wskaźnikiem poprawy rezultatów jest także wzrost nasycenia wypowiedzi elementami twórczymi.

Prace dzieci pisane w oparciu o historyjkę obrazkową (pierwsza sytuacja wyzwająca w cyklu zajęć inspirujących twórczą ekspresję uczniów) charakteryzują się prostą konstrukcją zdaniową, niepełną, bądź zaburzoną spójnością logiczną i syntaktyczną. Nieznaczna ilość prac zawiera większość elementów twórczych określonych w tabeli 2.

Podczas redagowania natomiast kolejnych twórczych wypowiedzi inspirowanych motywem treściowym, fragmentem lektury lub dziełem plastycznym wzrasta liczebność grupy uczniów, których prace charakteryzują się znacznymi walorami twórczymi i wzorowym poziomem organizacji tekstu twórczego. Autorzy tych prac wykazali się dużą swobodą operowania słowem, jak również oryginalnym sformułowaniem treści, będących efektem pomysłowości w poszukiwaniu rozwiązań sytuacji problemowych. W pracach tych pojawiły się wątki magiczne, upersonifikowana przyroda, ożywione zabawki i niezwykle przedmioty martwe. Barwny tok narracji, zwrotne momenty akcji, ciekawe wątki fantastyczne, jak również duże zaangażowanie emocjonalne i empatia podnoszą walory tych twórczych wypowiedzi.

Nastąpił także wzrost umiejętności stosowania prawidłowej konstrukcji i kompozycji wypowiedzi. Wzrosła liczebność prac charakteryzujących się zdyscyplinowaniem logicznym i syntaktycznym, zachowanym ciągiem przyczynowo-skutkowym oraz logiczną spójnością wypowiedzi. Uczniowie w swoich pracach wyodrębnili wstęp, rozwinięcie akcji zdarzeń (charakteryzujące się największą ilością elementów twórczych) oraz zakończenie. Natomiast podczas pierwszej twórczej wypowiedzi w fazie preparacyjnej pisania wystąpiła pomoc nauczyciela w wyodrębnianiu struktur opowiadania.

W wielu opowiadaniach inspirowanych 3, 4 i 5 sytuacją wyzwającą wystąpiła mowa zależna w postaci dialogu. Te intuicyjnie wkomponowane w strukturę opowiadań uzupełnienia narracyjne w postaci dialogów i monologów niewątpliwie wpłynęły na barwność wypowiedzi.

Powyższe spostrzeżenia potwierdzają wartości procentowych wskaźników poziomu wykonania pracy o charakterze twórczym, obliczone na podstawie uzyskanej przez uczniów

liczby punktów podczas pisania kolejnej twórczej wypowiedzi (por. wyniki w tabeli 4).

Wartość procentowego wskaźnika wykonania badanej populacji uczniów podczas redagowania pierwszej twórczej wypowiedzi wynosiła 54,4 % (uczniowie uzyskali 2395 pkt z 4400 pkt możliwych do uzyskania), natomiast podczas pisania kolejnych twórczych tekstów wskaźnik ten sukcesywnie wzrastał i wynosił 73,1 % podczas redagowania ostatniej z twórczych wypowiedzi.

4. Wnioski

Wyniki badań pozwalają wysunąć następujące wnioski:

1. Wyraźny wzrost ilościowy i procentowy prac charakteryzujących się wzorowym poziomem organizacji tekstu twórczego oraz znacznymi walorami twórczymi zachęca do stosowania tego typu wypowiedzi.

Na lekcjach języka polskiego uczniowie poznają składniki języka, a więc słownictwo i system gramatyczny wraz z jego podsystemami: systemem fonologicznym, morfologicznym i składniowym. Zintegrowane funkcjonowanie tych elementów wpływa na bogactwo i złożoność języka. Uczeń konstruując wypowiedź zwłaszcza bardziej złożoną, jest zmuszony posługiwać się umiejętnością tworzenia, dokonywania samodzielnego wyboru materiału słownego. Kieruje się nie tylko znajomością prawideł, ale przede wszystkim indywidualnym wyczuciem językowym. Sprawą bardzo indywidualną będzie więc użycie słów, wykorzystanie bardziej lub mniej złożonych konstrukcji wypowiedzi. Efektem tych wszystkich działań o charakterze twórczym będzie określona wypowiedź.

Stosowane w pracy dydaktyczno-wychowawczej inspirowane wypowiedzi pisemne mogą stanowić atrakcyjne ćwiczenia samodzielności uczniów w zakresie komponowania wypowiedzi pisemnych.

2. Ważnym czynnikiem w realizacji celów dydaktyczno-wychowawczych w edukacji wczesnoszkolnej jest sposób metodycznego postępowania nauczyciela. Odpowiednia organizacja procesu nauczania – uczenia się, właściwy dobór metod i atrakcyjnych środków dydaktycznych, jak również wprowadzenie niestereotypowych środków motywacyjnych pobudza samodzielność uczniów, sprzyja rozwijaniu zainteresowań nauką, zachęca do samodzielnego myślenia. Nauczyciel zmierzając do osiągnięcia efektów w swej działalności dydaktyczno-wychowawczej winien mieć to na uwadze w każdym dniu powszedniej pracy z dziećmi.
3. Istnieje wiele możliwości wyzwalań twórczej ekspresji pisemnej na lekcjach języka polskiego w klasach niższych. Niebagatelna jest rola nauczyciela, którego zadaniem jest właściwe zorganizowanie sytuacji inspirującej dziecko do poszukiwania rozwiązań, do tworzenia, a nie jedynie reprodukcji posiadanej już wiedzy i umiejętności.
4. Uczniowie redagując teksty wypowiedzi pisemnych muszą mieć pewność, że wzbudzą one zainteresowanie kolegów, spotkają się z aprobatą nauczyciela, znajdą zastosowanie w codziennym życiu zespołu klasowego. Sprzyjają temu takie działania, jak redagowanie gazetki klasowych, prowadzenie korespondencji międzyszkolnej, utrzymywanie w klasie kącika „małych autorów” i inne. Są to sposoby pracy warte polecenia każdemu nauczycielowi wychowawcy klas niższych.

PRZYPISY

- ¹R. Gloton, C. Clero: Twórcza aktywność dziecka. WSiP Warszawa 1985
- ²M. Nagajowa: Kształcenie języka ucznia w szkole podstawowej. WSiP Warszawa 1985 s. 198
- ³H. Baczyńska: Metodyka wypracowań w klasach I–IV. WSiP Warszawa 1974 s. 8
- ⁴Z. Saloni: O kształceniu umiejętności pisania. WSiP Warszawa 1979 s. 35
- ⁵W. Harpin: The Second R.—Writing Development in the Junior School. London 1976 G. Allen and Unwin Ltd.
- ⁶Tamże
- ⁷Tamże
- ⁸A. Brzezińska, M. Stasiakiewicz: Wartości językowej twórczości dziecka. Życie Szkoły 1980 nr 12
- ⁹E. Filipiak: Znaczenie twórczych wypowiedzi pisemnych dla podnoszenia poziomu poprawności ortograficznej uczniów w młodszym wieku szkolnym. Praca magisterska napisana w Zakładzie Nauczania Początkowego WSP w Bydgoszczy 1988.

Ewa Filipiak

Die Autorin präsentiert eigene Versuche, die die Möglichkeit der Hervorrufung der schöpferischen, schriftlichen Expression bei den jüngeren Kindern im Mutterspracheunterricht betreffen.